

Tonyukuk Anıt Kompleksi

730–731 yılları

Tarihsel Tanım

Eski Türkçede adı: **Tuñuquq (Tonyukuk)**

Tonyukuk, Göktürk kağanlarına danışmanlık yapmış bilge bir devlet adamıdır.

Kutlug Kağan ve Kapagan Kağan (692–716) ile Bilge Kağan (716–734) dönemlerinde kağanlara vezir ve başdanışman olarak hizmet etmiştir.

646 yılında, Tuul Nehri (eski Türkçede Tuğula / Toğula) kıyısında doğduğu düşünülmektedir. Çin kaynaklarına göre Bilge Kağan'ın kayınpederidir.

Tonyukuk, 731–732 yıllarında, yaklaşık 85–86 yaşlarında vefat etmiştir.

Diğer İsimleri

- Bayan Tsogt Anıtı
 - Tonyukuk Anıtı
-

Konumu

Anıt kompleksi, Moğolistan'da "Tsagaan Ovoo" bölgesinde yer almaktadır.

- Bayan-Zurh Dağı'nın kuzeybatısında
 - Ulan Batur'ın yaklaşık 65 km güneydoğusunda
 - Koordinatlar: **47°21'K – 107°45'D**
-

Mevcut Durum

Alanın üzerinde şu parçalar bulunmaktadır:

- İki yazıttan (stel) bazı bölümler
- Bir taş sandık

Diğer parçalar depolarda korunmaktadır.

İki heykel ise Moğolistan Ulusal Tarih Müzesi'ne taşınmıştır.

Kompleksin Bölümleri

- Dörtgen planlı yapı
- Dört sütunlu mozole (yalnızca sütun yerleri korunmuştur)
- İki adet dörtgen taş sandık (biri 2.25×1.25 m, diğeri 1.7×1.7 m)
- Açık mavi mermerden yapılmış birinci yazıt (büyük ölçüde korunmuştur)
- Açık gri kuvars granitten yapılmış ikinci yazıt (kısmen korunmuştur)
- 8 adet taş heykel
- Doğuya doğru uzanan balbal taşları (289 adet, yaklaşık 1.3 km uzunluğunda)

Araştırmacılara göre Tonyukuk yazıtlarının her ikisi de bizzat Tonyukuk tarafından yazdırılmıştır.

Yazıt (Stel)  zellikleri

- Birinci stel: $2.43 \times 0.64 \times 0.32$ m
 - İkinci stel: $2.15 \times 0.45\text{--}0.50 \times 0.28$ m
-

Arařtırmalar

D. A. Klements ve E. A. Klements, 1897 yılında Tonyukuk kompleksini yayımlamıştır.

Wilhelm Radloff, yazıtların kopyalarını inceleyerek 1898 yılında ilk çeviriyi yapmıştır.

1957 yılında N. Ser-Odzhav liderliğinde arkeolojik kazılar gerçekleştirilmiştir.

D. Bayar, taş heykeller üzerinde detaylı araştırmalar yapmış ve mimari ölçümler gerçekleştirmiştir.

Yazıtlar üzerinde çalışan diğer önemli bilim insanları:

Hüseyin Namık Orkun, Sergey Malov, M. Sprengling, P. Aalto, R. Ciraud, Muharrem Ergin, G. Clauson, G. Aidarov, B. Bazyľhan ve Talat Tekin'dir.

Kazak bilim insanları da 2001 ve 2004 yıllarında bu anıt üzerine araştırmalar yapmıştır.

[illegible]

:B :lqN :YfYfY :NdYfNd :NlDl :NlEYX :NkTYN :DYfYl :DkT :B :HfX :YfYfY :NdYfY :HfYfYfY HfYfYfY :YfYfYfY	ölrTi: blgsi: ÇBsİ: bn: x: rtm: ÇOGY: KUZin: KRA: KUMG: OLRUR: rtMZ:	YIRIYA: OGuZuG: ÖKüŞ: ÖK: ÖLüRTİ: BiLGeSİ: ÇaBıŞI: BeN: ÖK: eRTiM: ÇOGaY: KUZIN: KaRA: KUMuG: OLuRUR: eRTiMiZ:	çok öldürdü. Bilgesi, çavuşu ben kendim idim. Çoğay'ın Kuzeyi'nde Kara Kumuğ'da oturur idik.
--	---	--	--

Güney Yüzü

Tonyukuk 1. taş, 2. yüz (güney) 10 dizi

#		Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
1-G1	ty1-2-g-10-01	ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ	kyk: yiyü: TBSGN: yyü: OLRUR: rtMZ: BODN: BOGZl: Tq: rti: YGMZ: tgre: oçq: tg: rti: biZ: qg: rtMZ: Ca: OLRR: rikli: OGZDJN: kürg: klti:	KıYİK: YİYÜ: TaBıŞGaN: YİYÜ: OLuRUR: eRTiMiZ: BODuN: BOGuZl: ToK: eRTİ: YaGiMiZ: TeGRE: OÇUK: TeG: eRTİ: BiZ: iSiG: eRTiMiZ: aNÇA: OLuRuR: eRiKLİ: OGuZDiNDiN: KÖRüG: KeLTİ:	Geyik yiyip, tavşan yiyip oturur idik. boyların boğazı tok idi. Yağımız çevrede ocak gibi idi, biz ateş idik. anca otururduk. Güclü Oğuzdan gözcü geldi.
1-G2	ty1-2-g-10-02	ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ	kürg: SBI: JG: TUKZ: OGZ: BODN: üZE: KGN: OLRTl: tir: TBGÇGRU: qONl: sHüng: IDms: KITFGRU: TOHRA: smg: IDms: SB: Ce: ZKFA: türk: BODN:	KÖRüG: Sabl: aNTaG: TOKuZ: OGuZ: BODuN: ÜZE: KaGaN: OLuRTl: TİR: TaBGaÇGaRU: KONl: SeÑÜNüG: IDMiŞ: KITaYNGaRU: TOÑRA: eSiMiG: IDMiŞ: SaB: aNÇA: aZKıYNA: TÜRK: BODuN:	gözcünün sözü şöyle: "Dokuz Oğuz boyları üzerine kağan oturdu." der. Çin yönüne Kum Paşa'yı göndermiş. Kıtay yönüne Tongra Esim'i göndermiş. Söz böyle: "Azıcık Türk boyları
1-G3	ty1-2-g-10-03	ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ	YORIYR: rMs: KGNI: LP: rMs: YGUÇlsl: bligE: rMs: OL: Kİ: kisi: BR: rsr: sini: TBGÇG: ÖİÜrtÇİ: tir: Mn: ÖHrE: QITFG: ÖİrtÇİ: tir: Mn: bini: OGZG:	YORIYoR: eRMiŞ: KaGaNI: aLP: eRMiŞ: aYGUÇISI: BİLGE: eRMiŞ: OL: iKİ: KİŞİ: BaR: eRSeR: SİNİ: TaBGaÇIG: ÖLÜRTeÇİ: TİR: MeN: ÖÑRE: KITaYNIg: ÖLÜRTeÇİ: TİR: MeN: BİNİ: OGuZuG:	yürüyor imiş. Kağanı alp imiş. Danışmanı bilge imiş. O iki kişi var ise seni [de], Çin'i [de] öldürecek der[im] ben. Doğu'da Kıtay'ı öldürecek der[im] ben. Beni, Oğuz'u
1-G4	ty1-2-g-10-04	ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ	öİrtçik: tir: mn: TBGÇ: brdn: yn: tg: QITF: öHdn: yn: tg: bn: yİRDJYN: tgyin: türk: sir: BODN: yrİntE: İdl: YORMZUN: USR: İdl: Yq: QISLM:	ÖLÜRTeÇİK: TİR: MeN: TaBGaÇ: BiRiDiN: YaN: TeG: KITaYN: ÖNDiN: YaN: TeG: BeN: YIRiDINTıYaN: TeGeYİN: TÜRK: SİR: BODuN: YIRİNTE: İDL: YORuMaZUN: USaR: İDİ: YOK: KISaLiM:	öldürecek der[im] ben. Çin Güney'den yana değsin (saldırsın), Kıtay Doğu'dan yana değsin, ben Kuzey'den yana değeyim. Türk Sir boyları yerinde dursun. (Onun) ilerlemesi dahi dursun, [Türkü] yok kılalım
1-G5	ty1-2-g-10-05	ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ	tir: mn: OL: sBG: sdP: tün: UDslKM: kİMdİ: kÜntZ: OLRSKM: kİMdİ: JA: ÖtrÜ: KGNMA: ÖtntM: CA: ÖtntM: TBGÇ: OGZ: QITF: BU: ÇKÜ: KBSR:	TİR: MeN: OL: SaBiG: eŞiDiP: TÜN: UDıSIKıM: KeLMeDi: KÜNTüZ: OLuRSıKıM: KeLMeDi: aNDA: ÖTRÜ: KaGaNIaMA: ÖTÜNTüM: aNÇA: ÖTÜNTüM: TaBGaÇ: OGuZ: KITaYN: BU: üÇKÜ: KaBiSaR:	der[im] ben.". O sözü işitip gece uyuyasım gelmedi, gündüz oturasım gelmedi. Ondan ötürü kağanıma açıldım. Anca [böyle] söyledim: "Çin, Oğuz, Kıtay, bu üçü birleşirse
1-G6	ty1-2-g-	ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ ᠰᠢᠶᠢᠭᠤᠨ ᠶᠢᠶᠤᠨ	KvÇl: bZ: ÖZ: İÇl: TSN: TUTMŞ: tg:	KaLTaÇl: BiZ: ÖZ: İÇl: TaŞiN: TUTMiŞ: TeG:	biz [kala] kalacağız. Öz içi dışından tutulmuş

	10-06	:ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ	bİZ: YUYKA: rklg: tUPLGLI: uçz: rms: yCge: rklg: özgli: UÇZ: YUYKA: KLN: BOLsR: TUPLGULq: LP: rms: yCge:	BİZ: YUYKA: eRKLİG: TUPuLGaLi: UÇuZ: eRMİŞ: YİNÇGE: eRKLİG: ÖZGÜLİ: UÇuZ: YUYKA: KaLiN: BOLSaR: TUPuLGULUK: aLP: eRMİŞ: YİNÇGE:	gibi[yiz] biz. Yufka gücündekini delmek ucuz (kolay) imiş. İnce gücündekini kırmak ucuz. Yufka kalın olsa delinmesi çetin imiş. İnce
1-G7	ty1-2-g-10-07	:ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ	YOGN: BOLSR: üzglx: LP: rms: öHre: QITFDA: BRYE: TBGÇDA: KURYA: KURDJA: YIRYA: OGZDA: ki: ÜÇ: biH: sÜMZ: kltÇMZ: BR: MU: nE: Ca: ütntm:	YOGUN: BOLSAR: ÜZGÜLÜK: ALP: ERMİŞ: ÖÑRE: KITAYNDA: BİRİYE: TABGAÇDA: KURİYA: KURİDİNTA: YİRİYA: OGuZDA: iKİ: ÜÇ: BİÑ: SÜMüZ: KeLTeÇiMiZ: BaR: MU: NE: aNÇA: ÖTüNTüM:	yoğun olsa kırmak çetin emiş. Doğu'da Kıyayn'dan, Güney'de Çin'den, Batı'da Batılı'lardan, Kuzey'de Oğuz'dan iki üç bin erimiz gelecek var mı ne? Böyle söyledim [kağana].
1-G8	ty1-2-g-10-08	:ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ	KGNM: bm: ÖZM: bilge: TOFqq: ütntx: ötCmn: sdü: brti: köHlHçe: UDZ: tdi: kök: ÖHg: YOGRU: ötkn: yİSGARU: UDZtM: İng: kxlkn: TOGLDA: OGZ: klti:	KaGaNiM: BeN: ÖZüM: BİLGE: TONYUKUK: ÖTüNTÜK: ÖTüNÇüMün: iŞİDÜ: BiRTİ: KÖNLüÑÇE: UDuZ: TiDİ: KÖK: ÖÑüG: YOGuRU: ÖTüKeN: YİŞGARU: UDuZTiM: İNiG: KÖKLüKün: TOGuLDA: OGuZ: KeLTİ:	Kağanım, ben özüm Bilge Tonyukuk konuştuk. [Kağan] söylediğimi işiti verdi. Gönlünce [orduyu] yönel[t] dedi. Kök Öng'ü aşıp Ötüken Ormanı'na yöneldim. İniğ Köklük'ün Toğul'da Oğuz geldi.
1-G9	ty1-2-g-10-09	:ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ	süsi: ÜÇ: biH: rms: biz: ki: biH: rtmz: süHsdmz: tHri: YRLKDI: YFDMZ: ögzke: tüsdi: YFDq: YOVA: yme: ölti: xx: JA: ötrü: OGZ: qpn: klti:	SÜSi: ÜÇ: BİÑ: eRMİŞ: BİZ: iKİ: BİÑ: eRTiMiZ: SÜÑüŞDüMüz: TeÑRİ: YaRLıKaDı: YaYıNDıMıZ: ÖGüZKE: TÜŞDİ: YaYıNDUK: YOLTA: YİME: ÖLTİ: KÖK: aNDA: ÖTRÜ: OGuZ: KOPİN: KeLTİ:	Eri üç bin imiş. Biz iki bin erdik. Sungüşdük. Tanrı öyle istedi dağıttık. Irmağa düştü. Dağıttıklarımız yolda yine öldü hep. Ondan ötürü Oğuz'un tümü geldi [bize katıldı].
1-G10	ty1-2-g-10-10	:ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ :ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ	klürtm: x: türk: BODNG: ötkn: yrke: bn: özm: bilge: TOFqq: ötkn: yrg: qONMs: tyn: sdp: bryki: BODN: qURYKI: yİRYKI: öHrki: BODN: klti:	[...]: ÖK: TÜRK: BODuNuG: ÖTüKeN: YİRKE: BeN: ÖZüM: BİLGE: TONYUKUK: ÖTüKeN: YİRİG: KONMıŞ: TiYİN: eŞİDiP: BiRiYeKİ: BODuN: KURİYaKı: YİRİYaKı: ÖÑReKİ: BODuN: KeLTİ:	Getirdim bütün Türk boyalarını'nı Ötüken Yeri'ne[...] Ben özüm Bilge Tonyukuk Ötüken Yer'e konmuş diye işitip Güney'deki boyları, Batı'daki, Kuzey'deki, Doğu'daki boyları geldi [bize katıldı].

Doğu Yüzü

Tonyukuk 1. taş, 3. yüz (doğu) 7 dizi

#		Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
1-D1	ty1-3-d-7-01	:ḡḡḡḡ :ḡḡḡ :ḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡ :ḡḡ :ḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ	ki: BiH: rtmz: biz: ki: sÜ: BOVI: türk: BODN: OLRGLI: türk: KGN: OLRGLI: SJUH: BLQA: TLUY: ögzke: tgmS: yOK: rms: KGNMA: ötnp: sÜ: ltdm:	iKİ: BİÑ: eRTiMiZ: BİZ: iKİ: SÜ: BOLDI: TÜRK: BODuN: OLuRGaLi: TÜRK: KaGaN: OLuRGaLi: ŞaNTUÑ: BaLiKA: TaLUY: ÖGÜZKE: TeGMiŞ: YOK: eRMiŞ: KaGaNiMA: ÖTüNüP: SÜ: iLeTDiM:	[biz] İki bin erdik. İki ordumuz oldu. Türk boyları kılınalı, Türk Kağanı oturalı Şantung kentine, Taluy ırmağına ulaşmışlığı yok imiş. Kağanıma söyleyip er ettim (saldım).
1-D2	ty1-3-d-7-02	:ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ	SJUH: BLQA: TLUY: ögzke: tgürtm: ÜÇ: OTZ: BLQ: sIDI: UsIN: BUJTU: yURTDa: YTU: KLUR: rti: TBGÇ: KGN: YGMZ: rti: ON: q: KGNi: YGMZ: rti:	ŞaNTUÑ: BaLiKA: TaLUY: ÖGÜZKE: TeGüRTiM: ÜÇ: OTuZ: BaLiK: SIDI: USIN: BUNTaTU: YURTDa: YaTU: KaLUR: eRTİ: TaBGaÇ: KaGaN: YaGiMiZ: eRTİ: ON: OK: KaGaNi: YaGiMiZ: eRTİ:	Şantung kentine, Taluy ırmağına değdirdim. Yirmi üç kenti kırdı. Usu yıprandı. Otağda (çadırda) yatıp kalır idi. Çin kağanı yağımız idi. On Ok kağanı yağımız idi.
1-D3	ty1-3-d-7-03	:ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ	RTq: QIRKZ: küçlg: KGN: YGZM: BOVI: OL: ÜÇ: KGN: öglsp: LTUN: YIS: üze: KBsLM: tms: CA: öglsmS: öHre: türk: KGNGRU: süllm: tms: HRU: süllmsr: KÇ: nH: rsr: OL: bzni:	aRTUK: KIRKIZ: KÜÇLÜG: KaGaN: YaGiZiM: BOLDI: OL: ÜÇ: KaGaN: ÖGLEŞiP: ALTUN: YiŞ: ÜZE: KaBiŞaLiM: TiMiŞ: aNÇa: ÖGLEŞMiŞ: ÖÑRE: TÜRK: KaGaNGaRU: SÜLeLiM: TiMiŞ: aÑaRU: SÜLeMeSeR: KaÇa:NeÑ: eRSeR: OL: BiZNİ:	Dahası Kırkız'ın güçlü kağanı yağımız oldu. O üç kağan sözleşip "Altun ormanı üzerinde kapışalım" demiş. Anca [öyle] anlaşip. "Doğu'da Türk Kağanı'na süleyelim" demiş. "Ona [doğru] sülemez [isek] nice ne eder o bizi[...]
1-D4	ty1-3-d-7-04	:ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ	KGNi: LP: rms: YGUÇIsI: bilge: rms: KÇnH: rsr: ölrçi: xX: üçgün: KBSP: süllm: dl: Yq: QISLM: tms: türgs: KGN: CA: tms: bnH: BODNM: JA: rür: tMs:	KaGaNi: aLP: eRMiŞ: aYGUÇIsI: BİLGE: eRMiŞ: KaÇaNeÑ: eRSeR: ÖLüRTeÇI: KÖK: ÜÇüGÜN: KaBiŞiP: SÜLeLiM: eDİ: YOK: KISaLiM: TiMiŞ: TÜRGiŞ: KaGaN: aNÇa: TiMiŞ: BeNiÑ: BODuNuM: aNDA: eRÜR: TiMiŞ:	Kağanı alp imiş. Danışmanı bilge imiş. Nice ne edip öldürecek hep?. Üçümüz birleşip süleyelim. Onu yok kılalım." demiş. Türgiş Kağanı anca (öyle) demiş. "Benim boylarım oraya erişir." demiş.
1-D5	ty1-3-d-7-05	:ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ	türk: BODN: yme: BULGC: OL: tms: OGZI: yme: TRKC: OL: tms: OL: SBIN: sdp: tün: yme: UDsQM: klmz: rti: OLRsKM: klmz: rti: JA: SKJMA:	TÜRK: BODuN: YiME: BuLGaNÇ: OL: TiMiŞ: OGuZI: YiME: TaRKiNÇ: OL: TiMiŞ: OL: SaBIN: eŞiDiP: TÜN: YiME: UDSIKiM: KeLMeZ: eRTİ: OLuRSiKiM: KeLMeZ: eRTİ: aNDA: SaKiNDiMA:	Türk boyları yine bulanık. demiş. "Oğuz'u yine sıkıntıda." o demiş. O sözü işitince gece yine uyuyasım gelmez idi. Gün[düz] yine oturasım gelmez idi. [o] anda düşündüm.
1-D6	ty1-3-d-7-06	:ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ :ḡḡḡḡ	Ik: QIRKZKA: süllm: yg: rms: tdm: xögmN: YOLI: bir: rms: TUMs: tyn: sdp: BU:	İLK: KIRKIZKA: SÜLeLiM: YiG: eRMiŞ: TiDiM: KÖGMeN: YOLI: BİR: eRMiŞ: TUMiŞ: TiYiN: eŞiDiP: BU: YOLuN:	İlk Kırız'a sülersek iyi olur dedim. Kögmen'in yolu bir imiş, [ama] kapalı imiş diye işitip bu yolu [at ile] yorar

		:lXl :#9k :l#>S :YqY>D :>J>D :>S :[...] :#Xk :tAl#>D :#XYk :tAlT9 :tT :#t :#YtAl #>J>S:	YOLN: YORSR: YRMÇI: tdm: [...]: yrçi: tldm: çölg: iz: ri: BULTM:	YORISaR: YaRaMaÇI: TiDiM: [...]: YiRÇI: TiLeDiM: ÇÖLüG: lZ: eRİ: BULTuM:	isek yaramıyacak dedim. [...] Yerci [kılavuz] istedim. Çölgü iz eri buldum.
1- D7	ty1- 3-d- 7- 07	:#Tt9 :# :#Yt :l#T :[...] :#YX :t) :tJ>Y :# :tT# :l#>S :t) :l#T :Yt# :tT# :l#>S :Y :J :#9k :l#>S :J :YqY>D :>J>D :#>Y :#Xk J#>Yt#:	öz m: Z: yirm: Nl: blm: [...]: rms: bir: T: ORUql: rms: NIN: BRMs: HR: YTP: bir: TLG: BRMs: tyn: OL: YOLN: YORISR: UC: tdm: SRJM: KGNMA:	ÖZüm: aZ: YiRİM: aNI: BELİM: [...]: eRMIŞ: BİR: aT: ORUKI: eRMIŞ: aNIN: BaRMIŞ: AÑAR: aYTIP: BİR: aTLIG: BaRMIŞ: TiYin: OL: YOLun: YORISaR: UNÇ: TiDiM: SaKINDIM: KaGaNIMA:	Özüm az yerim, onu beslerim [...] imiş. Bir at yolu imiş. Onun [ile] varmış [gitmiş]. Ona söyleyip bir atlı varmış diye o yolu yorsak iyi olur dedim. Düşündüm. Kağanıma

Kuzey Yüzü

Tonyukuk 1. taş, 4. yüz (kuzey) 11 dizi

#	Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
1-K1	ty1-4-k-11-01 𐰆𐰪 :𐰇𐰣𐰏𐰤 𐰄𐰊 :𐰅𐰸𐰃𐰩 𐰈𐰌𐰍 :𐰠𐰉𐰎𐰬 :𐰡𐰘𐰭 𐰅 :𐰡𐰸𐰃𐰊𐰨𐰢 𐰚𐰙𐰓 :𐰠𐰉𐰎𐰬𐰔 :𐰠𐰕𐰼 𐰅 :𐰚𐰙𐰑𐰂 :𐰡𐰘𐰭 [...]:𐰛𐰽𐰾 :𐰠𐰕𐰼 𐰚𐰙𐰑𐰂𐰅 :𐰚𐰙𐰱 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰡𐰸𐰃𐰩𐰚𐰙 𐰲:	ötntm: sü: YORTDM: T: LT: tdm: Ktrml: kçe: OGRKLTDM: T: üze: bntre: KRG: sxdm: YqRU: T: yte: YDGN: [...]: IGÇ: TUTNU: GTURTM: öhreki: r:	ÖTÜNTÜM: SÜ: YORİTDİM: aT: aLT: TiDiM: aKTeRMİL: KeÇE: OGUrKaLaTdİM: aT: ÜZE: BiNTİRE: KaRIG: SÖKDÜM: YUKARU: aT: YeTE: YaDaGİN: [...]: lGaÇ: TUTuNU: aGTURTUM: ÖNREKİ: eR:	söyledim. Ordu yürüttüm. "Attan in" dedim. Ak Termil'i geçip yorgalattım. At üzerine bindirip karı söktüm (geçtim). Yukarıya at yedekleyip yaya[...] ağaç(lara) tutunup çıkarttım. Öndeki er
1-K2	ty1-4-k-11-02 :[...]𐰠𐰚𐰙𐰳𐰾 𐰜𐰥𐰹𐰿 :𐰖𐰙𐰟[...] 𐰜𐰥𐰫𐰼𐰯 :𐰚𐰙𐰑𐰂 𐰒𐰗𐰁𐰚 :𐰠𐰉𐰎𐰬𐰔 :𐰛 𐰴𐰙𐰟𐰚 :𐰚𐰙𐰱 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰡𐰸𐰃𐰩𐰚𐰙 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰲 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶	YOGRÇA[...]: [...].sBRW: SDMZ: YUBLU: intmz: ON: tüнке: YJKI: TUG: BİRÜ: BRDMZ: yrçi: yr: YHLP: BOGZLJI: BUHP: KGN: yü: xr: tms:	YOGUrRuÇA[...]: .İŞBaRaRTİ: aŞDİMİZ: YOBuLU: İNTİMİZ: ON: TÜNKE: YaNTAKI: TUG: BİRÜ: BaRDİMİZ: YırÇI: YIR: YaÑILIP: BOGuZLaNDI: BUÑADİP: KaGaN: YeLÜ: KÖR: TiMiŞ:	geçince [...] lbrik (irmağı)'ı aşık. Yobul (dağı)'u indik. On gecede yanındaki Tuğ'un berisine vardık. Kilavuz yeri yanlış boğazlandı. Bunalan Kağan "koşturu verin" demiş,
1-K3	ty1-4-k-11-03 𐰡𐰚𐰙𐰳𐰾 :𐰚𐰙𐰱 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰚𐰙𐰱 𐰒𐰗𐰴𐰵𐰶 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱	Nİ: SUBG: BRLM: OL: SUB: qODI: BRDMZ: SNGLİ: tüsürtmz: TG: IKA: BYUR: rtmz: xün: yme: tüन: yme: yü: BRDMZ: QIRKZG: UKA: BSDMZ:	aNI: SUBİG: BaRaLiM: OL: SUB: KODI: BaRTİMİZ: aŞANGALI: TÜŞÜRTÜMÜZ: aTIĞ: IKA: BaYUR: eRTİMİZ: KÜN: YiME: TÜN: YiME: YeLÜ: BaRDİMİZ: KIRKIZIG: UKA: BaSDİMİZ:	Anı suyuna varalım[...] O suyun yanına vardık. Aş yemeğe attan indirdik. At[lar]ı iyice dinlendirdik. Gündüz de gece de [at] koşup vardık. Kırgız'ı uykuda bastık.
1-K4	ty1-4-k-11-04 𐰜𐰥𐰹𐰿 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱	süHgn: ÇDMZ: KNI: süsü: trlms: süHsdmz: SCMDZ: KNIn: ölrmtz: KGnka: QIRkZ: BODNI: Ckdİ: yxnti: YJMz: xəgmñ: YISg: brü: klrmz:	SÜŦÜGÜN: açDIMİZ: KaNI: SÜŚİ: TeRIŁMIŞ: SÜŦüşDÜMÜZ: SaŦÇDİMİZ: KaNIN: ÖLÜRTÜMÜZ: KaGaNKa: KIRKIZ: BODuNI: içIKDI: YÜKüntİ: YaNTİMİZ: KÖGMen: YİŞİG: BeRÜ: KeLTİMİZ:	Süngüyle açtık. Ka(ğa)nı, ordusu dirilmiş. Süngüşdük, sançtıık. Kağanını öldürdük. Kağan'a Kırgız boyları tutsak oldu, baş eğdi. Geri döndük. Kögmen ormanına beri geldik.
1-K5	ty1-4-k-11-05 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱	QIRKZDA: YJMZ: türgs: KGJA: örg: klti: SBI: Jg: öHdn: KGNGRU: sü: yORILM: tms: YORMsr: bizni: KGNI: LP: rms: YGUCİsl: bilge: rms: KÇn: nH: rsr:	KIRKIZDA: YaNdİMİZ: TÜRGiŞ: KaGaNDA: KÖReG: KeLTİ: SaBl: aNTEG: ÖNDİN: KaGaNGaRU: SÜ: YORILIM: TiMiŞ: YORIMaSaR: BİZNİ: KaGaNI: aLP: eRMİŞ: aYGUCİSI: BİLGE: eRMİŞ: KaÇAN: NeÑ: eRSer:	Kırkıztan döndük. Türgiş kağanından gözcü geldi. Sözü şöyle: "Doğu'dan kağana doğru söyleyim demiş. Ordu yürütmezsek o bizi, kağanı alp imiş, danışmanı bilge imiş, ne zaman, nerede olsa
1-K6	ty1-4-k-11-06 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱 𐰚𐰙𐰱 :𐰚𐰙𐰱	bizni: ölrčī: kx: tms: türgis: KGNİ: TSQMš: tidi: ON: q: BONDI: KLIsZ: TSQMš: tir: TBGČ: süsü: BR: rms: OL: SBG: sdP: KGNM:	BİZNİ: ÖLÜRTEÇİ: KÖK: TiMiŞ: TÜRGİŞ: KaGANİ: TAŞIKMIŞ: TİDİ: ON: OK: BONUĐI: KaLISIZ: TaŞIKMIŞ: TİR: TaBGaÇ: SÜŚİ: BaR: eRMİŞ: OL: SaBiG: eŞİDiP: KaGaNiM:	bizi kesin öldürür demiş. Türgiş kağanı [yola] çıkmış" dedi. "On Ok boyları eksiksiz [yola] çıkmış" der. Çin ordusu [da] var imiş.

[illegible]

İkinci Taş

Batı Yüzü

Tonyukuk 2. taş, 1. yüz (batı) 9 dizi

#	Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
2-B1 ty2-1-b-9-01	𐰇𐰆𐰪 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	TLG: klürti: SBI: JG: YRS: YZIDA: ON: tūmn: sū: trlti: tir: OL: SBG: sdp: bglr: qOP:	TıLıG: KeLÜRTİ: SaBI: aNTaG: YaRıŞ: YaZıDA: ON: TÜMeN: SÜ: TıRıLTı: TİR: OL: SABIG: EŞİDİP: BEGLER: KOPUN:	Ulak geldi. Sözü şöyle: "Yarış ovasında on tümen (yüzbin) er dirildi (toplandı)" der. O sözü işitince beğlerin hepsi
2-B2 ty2-1-b-9-02	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	YNLM: RIG: UBTI: yg: tdi: bn: CA: tr: mn: bn: bilge: TOFqq: LTUN: YISG: SA: klmtz: rts: ögzg:	YaNaLiM: aRIG: UBUti: YiG: TiDi: BeN: aNÇA: TİR: MeN: BeN: BİLGE: TONYUKUK: aLTUN: YİŞİG: aŞA: KeLTiMiZ: iRTiŞ: ÖGüzÜG:	Dönelim, arı uslu olmak iyidir dediler. Ben şöyle derim, ben Bilge Tonyukuk, "Altun ormanını aşip geldik, İrtiş ırmağını
2-B3 ty2-1-b-9-03	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	kçe: klmtz: klmsi: LP: tidi: TUYMDI: tHri: UMY: IDq: yr: sUB: BSA: brti: rC: nke: tzt: biz:	KeÇE: KeLTiMiZ: KeLMiŞi: aLP: TiDi: TUYMaDi: TeÑRi: UMaY: IDUK: YiR: SUB: BaSA: BiRTi: eRiNÇ: NeKE: TeZeR: BiZ:	geçip geldik. Gelmiş[ler]i alp dedi, duymadı. Tanrı, Umay, Iduk Yer Su bası verdi gerçek. Niye kaçıyoruz?
2-B4 ty2-1-b-9-04	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	Xüs: tyn: nke: qORqUR: biz: Z: tyn: ne: BSNLM: tgIm: tidm: tgdzm: YYIDMZ: kinti: Xüs: klti:	ÖKÜŞ: TiYiN: NeKE: KORKUR: BiZ: aZ: TiYiN: NE: BaSiNaLiM: TeGeLiM: TiDiM: TeGDIMiZ: YaYiDiMiZ: iKiNTi: ÖKÜŞ: KeLTi:	Çok diye niye korkuyoruz? Az[ız] diye ne[den] basmayalım? Değelim (saldıralım) dedim. Değdik, yayıldık. İkinci gün
2-B5 ty2-1-b-9-05	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	örtçe: QIZP: klti: süHsdmz: biznte: ki: UÇI: siHRÇA: RTq: rti: tHri: YRLKDq: üçn: Xüs: tyn: biz:	ÖRTÇE: KIZıP: KeLTi: SÜNüŞDüMüZ: BiZiNTE: iKi: UÇI: SiNaRÇA: aRTUK: eRTi: TeÑRi: YaRLıKaDUK: ÜÇÜN: ÖKÜŞ: TiYiN: BiZ:	Yanar gibi kızıp geldi[ler]. Süngüşdük. Bizim iki üç katımız idi(ler). Tanrı bağısladığı için, çok(turlar) diye biz
2-B6 ty2-1-b-9-06	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	qORKMDMZ: süHsdmz: TRDU: SDRA: UDI: YYDMZ: KGNIn: TUTDMZ: YBGUSIn: SDIn:	KORKMaDiMiZ: SÜNüŞDüMüZ: TaRDUŞ: ŞaDRA: UDI: YaYDiMiZ: KaGaNiN: TUTDUMUZ: YABGUSIN: ŞADIN:	korkmadık, süngüşdük. Tarduş Şadar'a kadar yayıldık. Kağanını tuttuk. Yabgusunu, şadını
2-B7 ty2-1-b-9-07	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	JA: ölrte: lgçe: r: TUTDMZ: OL: q: tün: BODNiN: SYU: ITMZ: OL: SBG: sdp: ON: q: bgli: BODNI: qOP:	aNDA: ÖLÜRTi: eLiGÇE: eR: TUTDuMuZ: OL: OK: TÜN: BODuNiN: SaYU: ITiMiZ: OL: SaBiG: eŞiDiP: ON: OK: BeGLERi: BODuNi: KOP:	[o] anda öldürüldü. Elli'ce (kadar) er tuttuk. O aynı gece boylarına bilgi gönderdik. O sözü işitip On Ok beğleri, boyları hep
2-B8 ty2-1-b-9-08	𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏 𐰇𐰏𐰏𐰏𐰏𐰏	klti: yūxnti: klgme: bglin: BODNiN: itp: YIGP: ZÇA: BODN:	KeLTi: YÜKÜNTi: KeLiGME: BeGRELiN: BODuNiN: İTiP: YiGiP: aZÇA: BODuN: TeZMiŞ:	geldi, baş eğdi. Gelen beğlerini, boylarını eğitip, düzenlettim. Azca

		:ᠳᠤᠰᠤᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠳᠤᠰᠤ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	tzms: rti: ON: q: süsin: sültdm:	eRTİ: ON: OK: SÜSİN: SÜLeTDİM:	boyları tezmiş (kaçmış) idi. On Ok ordusunu sületdim.
2- B9	ty2- 1-b- 9- 09	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	biz: yme: sülDMZ: NI: rtmz: yCü: gZg: kçe: tinsi: OGLI: YTGMA: bHlg: k: TGG: rtÜrtm:	BİZ: YİME: SÜLeDiMiZ: aNI: eRTİMiZ: YİNÇÜ: öGÜZÜG: KeÇE: TİNSİ: OGLI: YaTıGMA: BeÑiLiG: eK: TaGaG: eRTÜRTÜM:	Biz de süledik. Anı'ya erdik. Yincü Irmağı'nı geçip Tinsi Oğlu denilen kutsal Ek dağına erdirdim.

Güney Yüzü

Tonyukuk 2. taş, 2. yüz (güney) 6 dizi

#	Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
2- G1	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	tmr: KPGKA: tgi: irtmz: JA: YJURTMZ: inl: KpGKA: [...]UP: TGKA: tzik: TqRSİn[...]:	TeMiR: KaPıGKA: TeGİ: İRTİMiZ: aNDA: YaNDURTuMuZ: İNeL: KaPıGKA: [...]UP: TaGKA: TeZİK: TOKuRSİN.:	Temirkapı'ya dek eriştik. [o] anda (ordan) döndük. İnelkapı'ya, [...] dağa Tezik, Tokursın'(a)?
2- G2	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	JA: yrxi: SA: BSLGRU: RDK: BODN: qOP: klti: OL: kunte: tgti: türx: BODN: tmr: KPGKA: tinsi: OGLI:	aNDA: YİRÜKİ: aŞA: BaŞaLGarU: aRDaK: BODuN: KOP: KeLTİ: OL: KÜNTE: TeGTİ: TÜRÜK: BODuN: TeMiR: KaPıGKA: TİNSİ: OGLI:	[o] anda, Yirük'i aşip başlayıp Ardak boyları hep geldi, o gün (içinde) değdi. Türk boyları Demirkapı'ya, Tinsi Oğlu
2- G3	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	tinsi: OGLI: YTGMA: TGKA: tgms: idi: Yq: rms: OL: yrte: bn: bilge: TOFqq: tgürtx: üçn: [...]:	TİNSİ: OGLI: YaTıGMA: TAGKA: TeGMIŞ: İDİ: YOK: eRMIŞ: OL: YİRTE: BeN: BİLGE: TONYUKUK: TeGÜRTÜK: ÜÇÜN: [...]:	Tinsi Oğlu denilen dağa değmişliği yok imış. O yerde ben Bilge Tonyukuk değirdiğim için
2- G4	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	QIZL: LTUN: ürH: xüms: QIZL: UDZ: grit: SIGI: BUHsZ: klürti: iltrs: KGN: bilgesi:	KIZIL: aLTUN: ÜRÜÑ: KÜMÜŞ: KIZIL: UDUZ: GeRİT: aSIGI: BUÑSuZ: KeLÜRTİ: İLTeRiŞ: KaGaN: BİLGESİ:	kızıl altın, ak gümüş, kızıl uduz?, gerit? kazancı zorlamadan getirdi. İleriş Kağan bilgesi [...]
2- G5	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	ilin: üçn: TBGÇKA: yti: ygirmi: süHsdi: QITFKA: yti: süHsdi: OGZKA: bs: süHsdi: JA: YGUÇI:	İLİN: ÜÇÜN: TaBGaÇKA: YİTİ: YİGİRMİ: SÜÑüşDİ: KITaYNKA: YİTİ: SÜÑüşDİ: OGuzKA: BeŞ: SÜÑüşDİ: aNDA: aYGUÇI:	İli için Çin ile onyedi [kez] süngüşdü. Kıtay ile yedi [kez] süngüşdü. Oğuz ile beş [kez] süngüşdü. [o] anda danışmanı
2- G6	:ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ :ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ ᠤᠨᠣᠨ	yime: bn: x: rtm: YGIDI: yme: bn: x: rtm: iltrs: KGN: UÇDI: türx: bgi: KGNKA: türx: bilge: KGNKA:	YİME: BeN: ÖK: eRTİM: aYGIDI: YİME: BeN: ÖK: eRTİM: İLTeRiŞ: KaGaN: UÇDI: TÜRÜK: BöGİ: KaGaNKA: TÜRÜK: BİLGE: KaGaNKA:	yine ben kendim idim. Danıştığı yine ben kendim idim. İleriş Kağan uçdu. Türk Bögi (Kapağan) Kağan'a, Türk Bilge Kağan'a

Doğu Yüzü

Tonyukuk 2. taş, 3. yüz (doğu) 8 dizi

#		Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
2-D1	ty2-3-d-8-01	:ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :[...] :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	KPGN: KGN: yti: OTZ: YsKA: [...]: rti: KPGN: KGN: OLRDM: tün: UDMTi:	KaPaGaN: KaGaN: YiTİ: OTuZ: YaŞKA: [...]: iRTİ: KaPaGaN: KaGaN: OLuRDuM: TÜN: UDuMaTi:	Kapağan Kağan yirmiyedi yaşında [...] idi. Kapağan Kağan oturdu (kağan oldu). Gece uyumadım,
2-D2	ty2-3-d-8-02	:ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ ↓ :ṯṯṯ	xüntz: OLRMTi: QIZL: KNM: txti: KRA: trm: yögrti: sg: xüçig: brtm: x: UZN: ylmg: yme: ITM: q:	KÜNTüZ: OLuRMaTi: KIZIL: aLTUN: TöKTİ: ÜRüN: KÜMüş: TÖKTİ: İŞiG: KÜÇiG: BeRTiM: ÖK: UZuN: YeLMeG: YeME: ITiM: OK:	gündüz oturmadım. Kızıl kanımı dökütüp, kara terimi akıtıp işi, gücü verdim hep. Uzun keşif yine ettim hep.
2-D3	ty2-3-d-8-03	:ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	RKUY: KRGUG: ULGRtDM: q: BNGMA: YGIKA: klürir: rtm: KGNMN: sültdmz: tHri: YRLKZU:	aRKUY: KaRGUG: ULGaRTDiM: OK: BaNGiMA: YaGIKA: KeLÜRİR: eRTiM: KaGaNiMiN: SÜLeTDiMiZ: TeÑRi: YaRLiKaZU:	Savunmayı, gözleme yerlerini kendim büyüttüm. Yağıya bağırdığımda, kaçırır idim. Kağanımla (birlikte) süngüşdük. Tanrı bağışladı(ğı için)
2-D4	ty2-3-d-8-04	:ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	BU: türX: BODNKA: YRKLg: YGiG: kltürmdm: tögnlg: TG: yügrtdm: iltrs: KGN: KZGNMSR:	BU: TÜRÜK: BODuNKA: YaRaKLıG: YaGiG: KeLTÜRMeDiM: TÖGüNLüG: aTiG: YÜGüRTMeDiM: İLTeRiŞ: KaGaN: KaZGaNMaSaR:	bu Türk boyları'na pusatlı yağıyı yaklaştırmadım, damgalı atı yürüttürmedim. İlateriş Kağan kazanmasa
2-D5	ty2-3-d-8-05	:ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	UDU: bn: özm: KZGNMSR: il: yme: BODN: yme: Yq: rtçi: rti: KZGJqIN: UDU: özm: KZGJqM: üçn:	UDU: BeN: ÖZÜM: KaZGaNMaSaR: İL: YiME: BODuN: YiME: YOK: eRTeÇi: eRTİ: KaZGaNTUKIN: UDU: ÖZÜM: KaZGaNTUKiM: ÜçÜN:	ve de ben özüm kazanmasam il[i] yine, boylar[i] yine yok edecek (olacak) idi. [o] Kazandığı için ve de özüm kazandığım için
2-D6	ty2-3-d-8-06	:ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	il: yme: il: BOVi: BODN: yme: BODN: BOVi: özm: KRI: BOVM: ULG: BOVM: nH: yrdki: KGNLG: BODNKA:	İL: YiME: İL: BOLDI: BODuN: YiME: BODuN: BOLDI: ÖZÜM: KaRi: BOLDuM: ULuG: BOLDuM: NeÑ: YiRDeKi: KaGaNLıG: BODuNKA:	il yine il oldu, boy yine boy oldu. Kendim yaşlı oldum, ulu oldum. Hangi yerde kağanlı boyuna
2-D7	ty2-3-d-8-07	[...]: ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	[...]: bintgi: BR: rsr: ne: BUHi: BR: rtçi: rms:	[...]: BÜNTeGi: BaR: eRSeR: NE: BUÑi: BaR: eRTeÇi: eRMiŞ:	[...] böylesi var ise ne sıkıntısı var edecek (olacak) imiş.
2-D8	ty2-3-d-8-08	[...]: ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ :ṯṯṯ	[...]: türx: bilge: KGN: ilHe: bititdm: bn: bilge: TONFqq:	[...]: TÜRÜK: BİLGE: KaGaN: İLiNE: BİTİTDiM: BeN: BİLGE: TONYUKUK:	Türk Bilge Kağan ilinde yazdırdım. Ben Bilge Tonyukuk.

Kuzey Yüzü

Tonyukuk 2. taş, 4. yüz (kuzey) 4 dizi

#	Göktürk Türkçesi (aslı)	Harf çevirisi	Çeviri yazı	Türkiye Türkçesi çevirisi
2-K1	ty2-4-k-4-01 :᠋ᠶᠢᠰᠢ :᠋ᠢᠳᠤᠰᠢ :᠋ᠵᠠᠭᠠᠨᠮᠠᠰᠠᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ	iltris: KGN: KZGNMSR: Yq: rti: rsr: bn: özm: bilge: TOFqq: KZGNMSR: bn: Yq: rti: rsr:	İLTəRİŞ: KaGaN: KaZGaNMəSaR: YOK: eRTİ: eRSeR: BeN: ÖZÜM: BİLGE: TONYUKUK: KaZGaNMəSaR: BeN: YOK: eRTİM: eRSeR:	İlteriş Kağan kazanmasa, yok idi isei, ben özüm Bilge Tonyukuk kazanmasam, ben yok idim ise,
2-K2	ty2-4-k-4-02 :᠋ᠪᠤᠳᠤᠨᠰᠢᠷᠢ :᠋ᠵᠠᠭᠠᠨᠮᠠᠰᠠᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ	KPGN: KGN: türx: sir: BODN: yrinte: BOD: yme: BODN: yme: kisi: yme: idi: Yq: rtçi: rti:	KaPaGaN: KaGaN: TÜRÜK: SİR: BODuN: YİRİNTE: BOD: YiME: BODuN: YiME: KİŞİ: YiME: İDİ: YOK: eRTeÇİ: eRTİ:	Kapağan Kağan'ın Türk Sir boylarının yerinde boy da, boylar da, kişi de yok edecek (olacak) idi.
2-K3	ty2-4-k-4-03 :᠋ᠶᠢᠰᠢ :᠋ᠢᠳᠤᠰᠢ :᠋ᠵᠠᠭᠠᠨᠮᠠᠰᠠᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ	iltrs: KGN: bilge: TONFqq: KZGJq: üçn: KPGN: KGN: türx: sir: BODN: YORIDql: BU:	İLTəRİŞ: KaGaN: BİLGE: TONYUKUK: KaZGaNDUK: ÜÇÜN: KaPaGaN: KaGaN: TÜRÜK: SİR: BODuN: YORIDUKI: BU:	İlteriş Kağan, Bilge Tonyukuk kazandığı için, Kapağan Kağan'ın Türk Sir boylarının yürüdüğü bu[ndandır].
2-K4	ty2-4-k-4-04 :᠋ᠶᠢᠰᠢ :᠋ᠢᠳᠤᠰᠢ :᠋ᠵᠠᠭᠠᠨᠮᠠᠰᠠᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ :᠋ᠶᠣᠬᠤ :᠋ᠪᠢᠯᠭᠡ :᠋ᠲᠣᠨᠭᠤᠨᠰᠢᠷᠢ	türx: bilge: KGN: türx: sir: BODNG: OGZ: BODNG: igdü: OLRUR:	TÜRÜK: BİLGE: KaGaN: TÜRÜK: SİR: BODuNuG: OGuZ: BODuNuG: İGİDÜ: OLuRUR:	Türk Bilge Kağan'ı, Türk Sir boylarını, Oğuz boylarını besleyip oturur.

Dış bağlantılar

Orhun Yazıtları Tonyukuk Anıtları (<https://web.archive.org/web/20200424174452/https://www.turkbitig.com/tonyukuk.html>)

"[https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Orhun_Yazıtları_\(Tonyukuk\)&oldid=173069](https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Orhun_Yazıtları_(Tonyukuk)&oldid=173069)" sayfasından alınmıştır